XXXVI. évf. Cluj-Kolozsvár, 1926. Julius 7. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán

1840—1926.

Nagy gyásza van a Magyar Unitárius Egyháznak, mert hűséges fia, az áldozatos szeretet legkitünőbb példája Báró Petrichevich-Horváth Kálmán junius 13-án 86 évre terjedő nemes életét csendes elmulással befejezte.

1840-ben született Kolozsváron, ahol az unitárius kollégium tanulója volt s minden tárgyból kitünő érettségit tett. Tanulmányait Bécsben folytatta s majd sok időt töltött külföldi utazásokkal, miközben betekintést nyert a németországi, belgiumi és franciaországi életbe s széleskörü világismeretre tett szert. A müvészeteket s köztük a zenét különösen kedvelte.

1874-ben nősült meg, feleségül vévén körösszegi és adorjáni Csáky Katalin grófnőt s boldog családi életét Isten hét gyermekkel áldotta meg.

1861-ben egyházi tanácsos, 1877—1892-ig kolozsvári kollégiumi felügyelőg., 1892—1925-ig egyházi főgondnok, majd tiszteletbeli főgondnok, a Dávid Ferenc-Egyletnek pedig 1897—1925-ig elnöke, majd tiszteletbeli elnöke lesz s minden tisztét teljes hivatásérzettel és a legnagyobb áldozó szeretettel tölti be.

Unitarian school for the ministry
Berkeley
America California

Hosszu életpályája nemes életcéljának megvalósitása volt s mint a tisztán ragyogó nap ezernyi áldást terjeszt mindenfelé, nagymüveltségü, nemes és bámulatosan egyszerü lelke egyházi életünkben épen olyan gazdag áldással gyümölcsözött. A becsület, tiszta érzés és érzékeny szeretet jellemezte mindvégig s ezért hálával köszönjük Istenünknek, hogy Őt egyházunknak adta volt.

A temetési szertartás junius 16-án volt Felsőzsukon s ez alkalommal sok magyar főuri család tagja kisérte nagy halottunk hült tetemeit a családi sirboltba. Énekelt a kollégiumi és teológiai akadémia énekkara Ütő Lajos zenetanár vezetése mellett, imát és végbucsut mondott Dr. Boros György egyházi főjegyző, beszélt Vári Albert vallástanár. Az Egyház nevében bucsubeszédet Dr. Ferenczy Géza főgondnok ur, a Teol. Akad. és Lelkészkör nevében Dr. Kiss Elek dékán, a Kollégium nevében Dr. Borbély István igazgató, a Dávid Ferenc-Egylet nevében Gálfi Lőrinc teol. tanár, az Unitárius Irodalmi Társaság nevében Dr. Gál Kelemen tb. igazgató tartott.

A gyászszertartásnál elmondott ima és beszédek:

Imádság

Mondta: Dr. Boros György egyh. főjegyző Báró Petrichevich-Horváth Kálmán tisztb. főgondnok koporsója mellett Felsőzsukon 1926. junius hó 16-án.

Egy imádkozó lélek halott porai felett nyilik imádságra szivünk és szánk, égi Atyánk! Szavunkat a bánat könnyei fojtogatják, mert összeomlott az a törékeny test, mely által a te isteni tökéletességed, bámulatos szépségekben nyilatkozott meg egy hosszu élet folyása alatt.

Siratni szeretnők, nem őt, hanem inkább magunkat, mert a bölcs tanácsadó elme, a mérték felett szerető sziv, immár többé nem lesz velünk, sem körültünk.

A gyász sötét fátyolát lengeti a szél a magyar géniusz arkanuma fölött. Ujból mély ür támadott és nem jelentkezik senki, hogy e szép hazáért oly lángolón égjen, ahogy a mi bölcs pátriárkánk élt és égett.

Hol van a szó, mely kimondhatná, mily nagyon szeretted Atyánk a szegény magyar nemzetet, hogy ily nagy lelket küldtél alá e szent föld völgyölébe!

Hol az ige, mely lefesthetné az ő lelke aranyozott fényét és az ecset, mely világosságra hozhatná az ő szive elrejtett mélységeit.

Szeretnők fölmutatni embertársai előtt szivének ama gyökereit, melyek a hitvesi hüséget táplálták egy egész emberöltőre kiterjedő nagy idő alatt. Atyai szivének gyógyulatlan sebét a jeles ifjak hálájának balzsama enyhitgette.

A világ gonoszsága csak azért nem törte meg hitét az ember javithatóságában, mert szeme előtt mindig a tiszta erkölcs zöld fátyola lengett. A nagy katasztrófák hullámcsapásai, csak azért nem sodorták a bizonytalanság örvényébe, mert rendithetlenül hitte, hogy te Isten jó vagy, a te bölcseséged az emberiség javára fordithat mindent.

Jó Istenünk, ő engedelmes követője volt minden szent parancsnak, mert a csillagok járásából, az évszakok folyásából olvasta ki, hogy csak addig boldog az ember bármely sorsában is, mig tudja, hogy „van biró a felhők felett s áll a villámos ég.“ Ő tudta, hogy a testre alkalmazott bilincs addig fáj, mig feledi Jézus figyelmeztetését: „ne féljetek azoktól, kik a testet ölik meg, mert a lelket meg nem ölhetik.“

Őseitől örökségül vette azt a lelki látást, amely gyönyörködik, mikor a földi javak, a jövendőt kezükben tartó ifjuság erejének növelésében válnak élő tőkévé.

Te nagy, szép és istenes lélek, hol találjunk szavakat, hogy helyetted és magunkért megköszönjük közösségi Atyánknak, neked jó Isten, azt az ajándékot, amely báró Petrichevich-Horváth Kálmán szivében és személyében a magyar unitárius egyház talizmánját aranyba foglalt brilliánsképpen ékesitette!

Félünk, hogy bár már megállott dobogása nemes szivének, mégis megérezi, hogy amit sohasem keresett, a hálás dicséret szavait emlegetjük koporsója mellett.

Szünjék hát a sóhaj, feledjük a fájdalmat, nehogy önzés vádja illethessen az előtt a nemes, nagy sziv előtt, aki egy hosszu életen át élvezett hitvesi hüséget, a meggyengült drága férj gyámolitásáért, mindent tudni vágyó lelke táplálásáért, szenthez illő türelemmel, szeretettel és boldogitó mosollyal folytatta, gyakorolta, mig a jó sziv dobogása megállott, az ajak elnémult, a kedves szemek lezárultak.

Édes Atyánk, Istenünk, ne tudd fel hibánk, sőt bününk gyanánt, hogy e megszentelt koporsó körül, helyetted, az örökélet helyett az elhunyt nagy férfiu, a krisztusilag szerető ember, a szenvedve szerető hazafi, a könnyezve gyógyitó lelki orvos, a holtáiglan hüséges hitves, a vallásos sziv boldogságában élő egyházfő, az olvadékony szivü barát, az emberséges ember, ez isteni képmás lelkébe oly annyira belemerült lelkünk és érzésünk! Minden, ami ő volt, a te atyai ajándékod, minden, ami szép volt életében, a te isteni dicsőséged.

Hozzád száll áldó imánk érette, hosszu életéért, szép és jó cselekedeteiért.

Azokat, akik nélküle oly szegények lettünk, táplálj Atyánk gyönyörü jelleméből soha el nem muló emlékekkel! Azokat, akiket hitvesi, atyai és baráti szeretete táplált és nemesitett, Atyánk vigasztald meg azzal a tudattal, hogy boldogok, kik az Urban halnak meg! Amen.

Beszéd.

Mondta: Vári Albert vallástanár.

Alapige: I. Kor. 13. r. 2. és 8. v.

Mintha csak Jézus legnagyobb apostolának a szeretetről zengett fölséges himnusza lett volna mindennapi imádsága a mi Istenben boldogult nagy halottunknak! Mintha az igék varázserejétől vitetve emelkedett volna a köztisztelet és közbecsülés lépcsőjén föl a királyi elismerések és kitüntetések magaslatáig s ez által irta volna be nevét kitörülhetetlenül az örök emlékezet könyvébe. Most koporsójánál állva, a mélységes megilletődés mellett, a legkülönbözőbb gondolatok vonulnak át lelkemen. Vajjon megállapodjam-e az 52 éves családi élet keretében, melynek lelke és feje ő volt s amelynek bánatos tagjai méltán mondhatják a kesergő prófétával: „Leesett a mi fejünknek koronája“ s aztán felujitva annak derüjét és boruját, de mindig tiszta, nemes és bennsőséges voltát, azt mint a nemes keresztény családi élet tükörét példányképül állitsam oda a nemzedéknek? Vagy ebből a szükebb otthonából átlépjek az ő tágasabb otthonába: az egyházi élet mezejére, amelyhez az ősi családi tradiciók mellett a legbensőbb érzelmi és meggyőződésbeli kapcsolatok is füzték s felsorolva egy hosszu életen át itt végzett áldásos tevékenységének gyümölcseit, az ő igazi egyháziasságát állitsam oda követendő példaképpen a mai anyagias és földhöz ragadt világnak? Vagy pedig felujitsam az ifjuság áldottlelkü pátronusának az emlékezetét, aki sokirányu elfoglaltatása mellett is mindig talál időt és alkalmat, hogy az ifjuság mozgalmaiban részt vegyen, azt tanáccsal, példaadással és folytonos áldozattal irányitsa és elősegitse, amilyen emelkedett lelkü patronusokra sohasem volt nagyobb szüksége ifjuságunknak, mint éppen ma? Vagy talán elkisérjem a régi vármegye házába s onnan ki a nagy magyar társadalomba s bizonyságot tegyek a mellett, hogy ő mindenütt ott volt, ahol a szépet szolgálni, az igazságért küzdeni, sőt cselekedni s Istenországáért áldozatot hozni kellett? Talán szóljak a mély gondolkozóról, aki falusi magányában termette azokat a tiszta „gondolatokat“, amelyek egy igazi bölcs léleknek és messze világitó életfilozófiának örökre élő tükörei? Vagy az ő életével megrajzoljam egy Istenben bizó s Isten akaratán megnyugvó vallásos ember képét, kit sem az élet örömei és áldásai, sem a sors csapásai egy pillanatra is meg nem renditenek, aki a legsulyosabb viszonyok között is szent bizalommal hirdeti a bibliával kezében: „Az Isten a mi oltalmunk és erősségünk. Ezért nem félünk, ha a vizek zugva emelkednek is ellenünk s a hegyek a tengerek közepébe mennének is?“ Oh áldott élet! Oh gazdag aratást igérő szép mező, amelyet egy 86 éves élet hüséges, szorgalmas és becsületes vezetése után áldott meg az áldások Istene!

De én mégis most és itt nem kezdhetek bele ezen gazdag termést igérő tágas mező learatásába. Azt majd apránkint elvégzi

a történet muzsája, amely minden jó cselekedetet följegyez és számon tart s amely *Br. Petrichevich-Horváth Kálmánt* is be fogja sorozni a *Petrichevich-Horváth Boldizsárok* és *Petrichevich-Horváth Ferencek* dicső társaságába. Én ma és itt nem a mélyen gondolkozó bölcsre, nem az erős hitü kereszténye, nem a jó gazdára, nem a tevékeny főgondnokra akarom irányitani a figyelmet, hanem a melegen érző jó *emberre*. Hiszen „a szivből származnak az élet cselekedetei“. És igaza van az apostolnak, hogy a prófétai lélek a nagy bölcseség, a hegyeket mozgató hit mind semmit ér, ha szeretet nincsen bennünk. És muljék el minden bennünk és körülöttünk, de „a szeretet soha el nem fogy“.

Szeretet! Te az égnek szelid követe s a földön életet és áldást árasztó jóságos angyal! Minél inkább látjuk e földön az önzés és szükkeblüség eláradását; minél gyakrabban érezzük ebben a megbomlott világban a bosszu és a gyülölet hatalmát, annál nagyobb tisztelettel és mélyebb hódolattal borulunk le azon nagy szivek előtt, amelyekben kizárólag te foglaltad el királyi székedet s amelyek mindenkit csak szeretni, de gyülölni senkit sem tudnak! Nélküled a szép beszéd, az imádság, az alamizsna osztogatás, az áldozat üres képmutatás s az ember nem ember; de veled és általad az élő Isten munkatársa s csak „kevéssel kisebb az angyaloknál“.

Ez a szeretet a mi nagy halottunknál nem külső gesztus volt, hanem lényének lényege, lelkének igazi tartalma. Miként a gyökérből a növény, a szárból a virág, a zöld vetésből a mindennapi kenyeret adó aranykalász: ugy hajtott ki a szeretetből az ő egyénisége, jelleme és egész élettevékenysége. Ez az, ami kiemelte a többi emberek sorából. Sokan lehettek és voltak, akik a tudományban, gazdagságban, ékes beszédben, hirnév és dicsőségben őtet fölülmulták, de olyanok, akik a szeretetben szárnyalták volna tul, nem igen lehettek. Ha nem szólott, szelid kék szemeiből s jóságos arcáról akkor is a szeretet mosolygott reánk. Amikor pedig beszélt, vagy adakozott, akkor valósággal a szivét közölte velünk. Lelkének ez az erkölcsi tartalma tette igazán nagy emberré. Az ő közelségében soha senki nem érezte a rang, osztály, vagyon, vagy hivatalbeli különbséget, hanem csak a barát, a testvér, az atya, vagy a jó ember szivének melegségét. Nem várt és nem követelt a maga részére elismerést, hálát vagy megkülönböztetett tiszteletet; de azért azt mégis mi önkényt tettük le lábaihoz, mert ezt parancsolta az ő nagy szeretete.

Azt mondják, hogy az embereket is, miként a képeket, bizonyos távolságból kell néznünk, ahol már emberi gyöngeségeik elhalványulnak. Ő akkor volt a legnagyobb, amikor a legközelebb volt hozzánk, mert ilyenkor szinte sugárzott reánk lelkének melegsége s szinte hallottuk szive dobogását. Igazi nemes és pedig főnemes ember volt.

Szeretete nem valamely passziv tehetetlen érzelem volt. Miként az áldott nap egy központból küldi szét sugarait, hogy életet és

termékenységet árasszon: ugy áradott az áldás az ő jó szivéből mindenhova, ahova csak sugarai eljuthattak. Élő forrás volt az, amelyből szüntelenül buzgott az élet termékenyitő vize. Ez a szeretet áradott ki családi életére s ez tette azt olyan meleggé és bennsőségessé. Ebből a forrásból áradt annyi áldás az egyházra és iskolákra. Ez tette őtet munkás tényezővé, ez emelte a társadalomban a köztisztelet és közbecsülés magaslatára, ennek a sugarai jutottak el a királyi trónok magaslatáig is. És amikor a megpróbáltatások sulya alatt mindenki roskadozott, amikor a kétség és kishitüség elnyomta a lelkeket: ő akkor is vigasztalt és biztatott, mert nagyon, de nagyon szeretett.

Ha csupán általános emberi szemmel tekintünk is arra a jóságtól dobogó szivre s azokra az áldásokra, amelyek 86 éven át abból fakadtak, még akkor is hálával és kegyelettel kell előtte meghajtanunk lobogónkat. De a mi hálánkat és tiszteletünket fokozza az a tudat, hogy annak a nagy szivnek a melegségében, annak a szép életnek az áldásaiban mi is részesek és osztozó társak vagyunk, hogy évek hosszu során nem csupán vezérünk és irányitónk volt, hanem nemes egyéniségével személyes megtestesitője volt egyszerü unitárius vallásunknak s jellemével sulyt adott kifelé is egyházunknak.

Az idő lassankint minden sebet begyógyithat, minden veszteségért kárpótolhat. Jöhetnek nyomába uj nemzedékek, láthatunk még szép és boldog időket is, de az ő melegen érző szivét nekünk e földön semmi ki nem pótolhatja.

De azért van vigasztalásunk! A szeretet erősebb a halálnál, keményebb a koporsónál. Azt mondja az apostol is, hogy „a szeretet soha el nem fogy“. Az a szeretet, amely e földön annyi szépet és jót müvelt, amely annyi nehéz akadályon győzedelmeskedett, az utolsó ellenségen is diadalmat vészen. „Hol vagyon halál a te diadalmad s koporsó a te fulánkod?“ Hisz ime ez a győzedelmes szeretet, mint a lenyugvó nap pirosló fényét, onnan az örökkévalóság partjairól küldi vissza sugarait azokra, akiket az életben is annyira szeretett. Elsősorban reád bánatos hitves és reátok forrón szeretett gyermekei. És ezek a sugarak végig fognak kisérni az egész életen.

De ezen kivül nekünk erdélyi magyaroknak s különösen unitáriusoknak is van egy üzenete, egy végrendelete. Az, amit a szeretet apostola üzent az ő kedves éfézusi gyülekezetének: „Fiacskáim, szeressétek egymást“. Hadd zengjen ez a szent üzenet végig a völgyeken és bérceken. És azoknak a harangoknak bánatos hangja, amelyek ebben a pillanatban a legszeretőbb szivü főgondnokot siratják, hadd vigye el ezt a szent üzenetet a hunyhókba és palotákba. De találjon visszhangot a mi lelkeinkben is, hogy nagy halottunkhoz méltó lehessen életünk. Ámen.

Az egyetemes egyház és főt. püspök ur nevében.

Mondta: Dr. Ferenczy Géza főgondnok.

Néma hódolattal állunk diszes ravatalod előtt — előtted szeretett főgondnokunk — mi is, a magyar unitárizmusnak képviselete. Elhoztuk annak minden egyes tagja — nagyjának és kicsinyjének — vérző szivét beszélő bizonyságául az elvesztésed feletti nagy fájdalmunknak. Remegő ajkunk tolmácsolja legmélyebb fájdalmát és részvétét legkimagasabb munkatársadnak — a mi szeretett püspökünknek is, — kinek fájdalmát kétszeressé fokozza kényszerü távolmaradása, kit sajnos, betegsége meggátolt abban, hogy ihletett ajkai nyilatkozzanak meg váratlanul készült ravatalod mellett.

Ravatalod előtt is elnémult ajkad megszólalása, szerető szived megnyilatkozása után esengünk. Várjuk a biztató szót, az utmutató tettet, melyekkel mindég kitüntettél minket, s melyekkel annyi sok maradandó értéket biztositottál hőn szeretett egyházadnak, — egyházunknak. Nehéz elhinnünk, nehéz annak tudatával megbékélnünk, hogy a te „aluvásod több a nyugalomnál“. Hisz tudtuk és tudjuk mi, hogy a halál ép ugy az élethez tartozik, mint a születés; tudtuk és tudjuk, hogy annak a természet törvényei szerint be kell következnie, s az a véges emberi élet végpontja; tehát tudtuk, hogy egykor tégedet is — féltett kincsünket, édes büszkeségünket el kell veszitenünk, mégis, mivel tudtuk, hogy egyike vagy az egyetlen jó Istenünk által kiválasztott vezéreinknek, kiket Istenünk hosszu élettel tüntet ki:

reménykedtünk, bizakodtunk abban, hogy még hosszura elnyulik, még soká késik bucsuzásunknak keserü órája. Elismerjük, hogy 86 év rengeteg idő, hogy e nagy idő állandóan épitő munkása teljesitette emberi és egyházi elhivatását, s talán nem is eléggé indokolt eltávozásod miatti panaszkodásunk, dehát oly váratlanul ért e sulyos csapás, oly nagy fa dőlt ki a magyar unitárizmus keskeny erdejéből, akkora fájó ürt hagytál magad megett, hogy tehetetlen fájdalmában csak siránkozni tud remegő ajkunk.

Most, amikor minden virág nyilik, most amikor minden termény érik, most hagytad félbe egyházépitő munkádat. Pedig hát a virág és a teremtés voltak éltető elemeid. Egyházunk virága, ifjuságunk nevelése s ezek utján egy jobb jövő megalapozása mindenkor elsőrendü gondod volt. Egyházunk intézményeinek fejlesztése, ezek ellenálló képességének tökéletesitése, hivőtársainknak szeretete tett tégedet a „sziv emberé“-vé. Midőn ezeknek sorsa az erős megpróbáltatás időszakát szenvedte, erős voltál, vezér voltál a küzdelemben s most midőn sorvasztó küzdelmeink enyhültek, midőn a jobb belátás uralmának, a virradatnak elközeledését érezzük:

te is ugy tettél, mint Mózes, megmutattad szeretteidnek az igéret földjét s akkor kihullott kezedből a vezéri zászló.

Távozol nagy őseid, nagy vezéreink, a többi Petrichevich-

Horváth nagy főgondnokaink közé s összes egyházközségeink siró harangszava közé fájdalmas könnyeink vegyülnek, midőn váratlanul megnyilt sirodhoz kisérünk.

De csak testedet bocsátjuk el szeretett főgondnokunk, lelked, szellemed itt marad velünk, nekünk. Törekedni fogunk tovább folytatni azt az egyházépitő munkát, melyre tanitottál, melyben utmutatónk voltál; hirdetni fogjuk az önzetlen szeretetet, azt a szeretetteljes megbecsülést s azt az önfeláldozásig nyuló áldozatkészséget, melynek a nemes életed, főgondnokságod megtestesitője volt. Tanitónk, utmutatónk, mesterünk fogsz lenni, maradni, haló poraidban is, az idők végéig, mindörökké.

Hálás kegyelettel megőrizzük emlékezetedet. Legyen csendes pihenésed, legyen csendes nyugvóhelyed. Isted veled! Isten veled!

A magyar unitárius Teol. Akadémia és az egyetemes Unitárius Lelkészkör nevében.

Mondta: Dr. Kiss Elek dékán, a Lelkészkör alelnöke.

Elszorult szivvel és remegő érzésekkel állok meg méltóságos főgondnokunk és immár megboldogult testvérünk ravatalodnál eme bensőséges családi szentélyben, hogy a magyar unitárius Teol. Akad. és Lelkészi-kar bucsuszavait tolmácsoljam.

Itt, e történeti levegőjü termekben, ahol őseidnek s szeretteidnek képe és szelleme ragyogott mindig rád, ahonnan láthattad egykoron a nagy Széchenyi szelleme által életre hivott ünnepeken futó paripák szaguldását s megélhetted nemzeted jobb napjait és tanuja lehettél prófétai lelkeddel a csontok völgyének: a *magyar* és az *unitárius* Teol. Akad. és Lelkészi-kar köszönt Tégedet. Nemzeti küzdelmeinkben és hivatásos életünkben egy eszmény lelkesitett minket; a kultura és müvelődés egy irányban dobogtatta sziveinket s vallás-erkölcsi 400 éves törekvéseink egy mezőn szilárditották meg hitünket, mélyitették lelkünk áhitatát s nemesitették szivünk érzéseit.

A Te nagy és szeretettel teljes szivedből sugározz ránk és intézményeinkre még e pillanatban áldott melegséget s lelked örökéletében vedd tőlünk a vallomást, hogy mi hiszünk hivatásunkban, megujhodásunkban, a föltámadásban és az igazi értékek örökéletében.

Isten veled! Isten velünk!

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán emlékezete.

— Bucsubeszéd ravatalánál Felsőzsukon 1926. junius 16-án. —
Mondta: Dr. Borbély István koll. igazg.

A Kolozsvári Unitárius Kollégium igazgatósága és ifjusága nevében jöttem végső bucsut venni a megboldogulttól, ki 1877-től 1902-ig 25 éven át volt kollégiumunknak szeretett, nagyrabecsült

felügyelőgondnoka s aki 1902-ben történt egyházi főgondnokká való megválasztása után is egészen halálág iskolánknak egyik legébe-rebb figyelője, leghübb barátja maradt. 48 évig állott iskolai és egyházi életünk élén. E hosszu idő alatt nemzedékek kerültek ki alma materünk kebeléből, akiknek legszebb tanulói emlékei mind a megboldogultnak nevével kapcsolódnak össze.

Kedves, bizalmat keltő és tiszteletet parancsoló egyénisége hamar beférkőzött az ifjuság szivébe, ugy tekintettek és ugy tekintettünk rá, mint aki maga a csupa jóság és szeretet. S ő is ugy nézte az ifjuságot, mint egy édesapa, akinek boldogsága gyermekeinek boldogsága. Iskolánk évkönyvei bizonyitják, hogy mennyi odaadó gondossággal kereste a módját annak, hogyan lehetne a tanuló ifjuságot nagyobb lelkiismeretességre, biztosabb tudásra s jobb magaviseletre szoktatni. Célját jutalmak kitüzésével akarta elérni. Az a lelkiismeretes gondosság, ahogyan a megboldogult báró ur jutalmát kiadni rendelte, valóban páratlan nemcsak kollégiumunk, de az egész magyar nevelés történetében. A báró Petrichevich-Horváth Kálmán jutalom története a maga nemében oly lélekemelő, ifjuságunk s rajta keresztül unitárius magyar társadalmunk nevelése szempontjából oly nagy fontosságu, hogy e szomoru pillanatban nem tudnék illőbb szavakat találni a kollégium nagy hálájának kifejezésére, mint ha elmondom e jutalmazás történetét.

A megboldogult isk. felügy.-gondnokká történt megválasztásával kezdte meg iskolai jótékonykodását. Az 1877—78-ik isk. évben 50 forint jutalmat adott át Kovács János akkor kollégiumi igazgatótanárnak „szegénysorsu és kitünő tanulók“ közt való szétosztás végett. A jutalom osztály és felekezeti külömbség nélkül egyenlő összegekben adatott ki 4 éven át. Az 1881—82. isk. évben a VIII. és VII. o. tanulók részére 10—10 forintot, a többi tanulók részére 5—5 forintot rendelt adni. Ugy látszik e kiosztási mód nem bizonyult elég célravezetőnek, mert a következő 1882—83. isk. évben a jutalom összegét a báró ur 115 forintra emelte s hozzá az alábbi feltételeket szabta: a felső 4 gimnáziális osztályban egy legkitünőbb tanuló kapjon 50 forintot; a VIII. és VII. osztályokban 1—1 tanuló kapjon 10—10 forintot, az öt alsó osztályban 5—5 forint legyen a jutalom; 15 forint pedig 3 szegény tanuló iskolai vagy kórházi tartozásainak fedezésére forditandó. Az első eminens tanuló ez évben Nagy Samu VI. g. o. t. volt Szabédról. 1883—84-ben ismét változik a jutalomösszeg s hozzá módosulnak a jutalmazási feltételek: a 100 forintból az I—VII. osztályokból 1—1 legkitünőbb tanuló kapjon 10—10 forint jutalmat, a VIII. osztályból 30 forint jutalommal tüntettessék ki az a tanuló, aki minden tárgyból kitünő eredménnyel teszi le az érettségi vizsgát.

Ez időtől kezdve aztán felekezetre való tekintet nélkül a legjobb érettségiző tanulónak megjutalmazása a legfőbb gondja. Csakhogy addig, amig a célt egész tisztán megvalósithatta, szándékának

ismételt módosulásokon kellett átmennie. 1884—85-ben marad a 100 forint összeg, de a körülmények miatt azzal a feltétellel, hogy a minden tárgyból jeles eredménnyel vizsgázott tanulók között osztálykülönbség nélkül egyenlőkép osztassék ki. Az ez évi jutalmazottak között vannak Ferencz József, a püspök ur fia és Ürmösi Károly, ma kolozsvári unitárius lelkész és esperes. 1885—86-ban ujra megpróbálja az akkor isk. felügyelőgondnok báró ur kiemelni a VIII. oszt. legjobb tanulóját s a 100 forint jutalmazás kiosztásának feltételeit olyanképen határozza meg, hogy ez összegből az I—IV. osztály minden tárgyból jeles 2—2 tanulója 5—5 forint, az V—VII. osztály 1—1 tanulója 10—10 forint, a VIII. osztály legkitünőbb tanulója 30 forintot kapjon. E gondolat sem elégitette ki szándékát, mert a következő 1886—87-ben ismét változtat a feltételen ugy, hogy a 100 forint összegből 50 forintot kapjon az, aki legkitünőbb eredménnyel teszi le az érettségi vizsgát, 50 forint pedig osztassék két felé ugy, hogy abból a VI. és VII. osztályban legjobb sikerrel végzett két egyenlő jeles tanuló 25—25 forint jutalmat kapjon. Ez utóbbi két tanuló Pap Mózes később a székelykereszturi unitárius főgimnázium igazgatója s Vári Albert, most kolozsvári vallástanár, volt, az a Vári Albert, aki a következő 1887-88-ban mint tiszta jelesen érettségizett ifju egyedül nyerte el az 50 forint jutalmat és aki e szomoru végtisztességen mint lelkész Istennek örök kegyelmébe ajánlotta a megboldogultat. A P.-Horváth Kálmán jutalom ettől kezdve formájában keveset változott. Végleges alakját 1891—92-ben kapta, amely évben az egész 100 forintot Ferencz József érettségit tett tanuló, ma kollégiumunknak egyik felügyelőgondnoka kapta. A báró ur ez évben főgondnokká választván, megvált addigi isk. felügyelőgondoki tisztjétől, de szive tovább is kollégiumunk ifjuságáé maradt. Adományát 1893—94-ben formulázta végérvényesen ugy, hogy abból 100 forintot kapjon az a tanuló, aki az érettségit a legkitünőbb eredménnyel teszi le, 50 forint pedig 10 forintos részletekben osztassék ki a többi osztályok eminens diákjai között. Ezentul a P.-Horváth-dij volt az a jutalom, mit elnyerni a legjobbak nemes becsvágya volt. S valóban, ha végig nézünk a megjutalmazottak névsorán, abban megtaláljuk mai unitárius társadalmunk legtöbb vezető férfiát. 1894—95-ben 10 forintot nyert Gálfalvi Samu, ma a székelykereszturi unitárius főgimnázium igazgatója; 1895—96-ban 100 forintos érettségi dijat Márkos Albert nyerte, ki ma rendes tanár a kolozsvári kollégiumunkban; 1896—97-ben a 100 forint a György Jánosé, ki egy ideig unitárius teol. akadémiai tanár volt Kolozsváron; 1897—98-ban a 100 forintot egyenlően megosztva kapja Költő Gábor és Mikó Lőrinc. Költő később mint erdélyi magyar életünknek egyik vezére a nemzet halottjaként temettetett el a budapesti kerepesi temetőbe; dr. Mikó Lőrinc jelenleg unitárius egyházi titkár. Az 1898—99-ben jutalmazottak között volt Gyergyai Árpád, a jelenleg Kolozsváron élő hires orvos és Abrudbányai Géza, jelenleg kolozsvári ügyvéd.

Ez évben a forint helyett a korona tétetvén pénzegységgé, a 100 forint 200 korona összegben osztatott ki. Az első 200 koronás érettségi jutalmat Kovács Kálmán, jelenleg tanár és unitárius püspöki titkár kapta. 1901—902-ben az érettségi dij mellé egy teljes összegü konviktusi alapitványt is létesitett a megboldogult évi 210 korona összeggel. A főjutalom azonban továbbra is az érettségi dij maradt, melyet 1903—904-ben Abrudbányay Ede, jelenleg tőtöri nagybirtokos nyert, mig a 20 koronával jutalmazottak között van Varga Béla is, jelenleg unitárius teol. akad. tanár Kolozsváron. 1905—906-ban a 200 koronát Bálint Domokos, jelenleg székelykereszturi főgimn. tanár nyerte, a 20 koronával jutalmazottak közt van Gálffy Zsigmond kolozsvári unitárius koll. tanár. 1907-908-ban a 200 korona Kiss Elek VIII. o. tanulóé lett, ki ma a teol. akadémiánk dékánja. És igy ment ez évről évre, mignem az 1914—15. isk. évben — a világháboru kezdő évében a tanulók javarésze harctérre vonulván, a nagy világküzdés idején az érettségi nagydij nem adatott ki, hanem a megboldogultnak akaratából katonai célra fordittatott. A világháboru befejeztével az 1918—19-ik iskolai évben az adomány ujra életbe lépett, az 1920—21-ik évig bezárólag 200 korona, azóta 100 leu öszzeggel. Az utolsó Petrichevich-Horváth Kálmán dijat a megboldogult f. évi junius 7-én küldötte hozzám az alábbi levél kiséretében:

Felsőzsuk, 1926. junius 7.

Kedves Igazgató Tanár Ur!

Ide mellékelek a most következő vizgákra 500 leut, melyből kérem adjanak arra érdemes kitünőbb 5 tanulónak 100-100 leut, miután a pénz vásárló ereje annyira sülyedett, hogy abból valami értékesebb hasznosabb dolgot vegyenek.

A kedves igazgató urnak szives barátsággal, őszinte tisztelettel

Petrichevich-Horváth Kálmán.

A küldött jutalmat a megboldogult végakarata szerint fogjuk kiosztani. Aztán ennek a jutalomnak történetét bizonyára be is végezzük. A román törvény az érettségi vizsgát kivette iskolánk és egyházunk hatásköréből; a vizsga céljává s a vizsgálat tárgyaivá is más egyebet jelölvén ki, mint ami a P.-Horváth érettségi nagydij emlékéhez évtizedeken keresztül hozzáfüződött. Ugyan kit lelkesitsen ma a kitünő érettségi, mikor a vizsga mértéke nem a tudás; és ki törekedjék jó bizonyitványra, mikor az országban nincs minősitési törvény!

Tanulásért adhatunk ezután is jutalmat, de azon ideált, mi e jutalmazás lényege kellene hogy legyen, mi erdélyi magyarok többé — Isten tudja meddig — vissza nem adhatjuk. Pedig azon jutalmaknak, melyek a megboldogultnak nagy nevéhez füződnek, igazi

értékét nem számszerü összege és pénzértéke, hanem eszmei célja, ideálja adta meg, azon ideál, mely a megboldogultnak is életideálja volt: legkitünöbb lenni a kitünök, legjobb a jók, legtevékenyebb a tevékenyek között.

Ez ideálok ma nem korszerüek s ki még lelkesedni tud érettük — konzervativ ábrándozó, kire az élet piacán kacagva tülekedők sajnálattal néznek.

De mi itt e ravatalnál tanubizonyságot teszünk róla, hogy a mi életünk nem korszerü, hanem örök élet akar lenni. A sors kerekét ugyan ma nem mi forgatjuk s hajónk a háborgó tengeren vészesen hullámzik. De kik szebb éveinkben tanultunk imádkozni, tudjuk, hogy e földön igazi élet s a tulvilágon mennyei boldogság csak annak adatik, aki legkitünöbb akar lenni a kitünök, legjobb a jók, legtevékenyebb a tevékenyek között.

Iskolánk drága emlékként őrizi a megboldogult emlékezetét s hálás kegyelettel gondol arra, ki évtizedeken át békének meleg szeretetével, áldozatának megszentelő bökezüségével volt ifjuságunknak igazi barátja.

Adjon az idők és események mindenható Istene örök boldogságot idvezült lelkének; sirját lengje körül a hálás kegyelet.

A Dávid Ferenc-Egylet nevében.

Mondta: Gálfi Lőrinc teol. tanár, a D. F. E. pénztárosa.

Ennél a koporsónál mély gyászban hajtja meg a maga lobogóját a Dávid Ferenc-Egylet is, amelynek az elhunyt Br. P. Horváth Kálmán alakulása óta buzgó tagja, huszonhét éven keresztül tényleges és azután tiszteletbeli elnöke volt. Abból a mélyen érező szivből, amelyből a szeretet forrásai oly gazdagon áradtak családja, nemzete, egyháza és annak intézményei és ifjusága felé, még bőven maradt a társadalom minden jóratörekvő és magasztosért lelkesülő egyesülete számára is. Szeretettel, éles látással és bölcseséggel mondott elnöki beszédei egy emberöltön át ugy hatottak, mint a kiáltónak szava a pusztában, mint a prófétáknak hangja Izrael fiaihoz, amelyek átjárták minden igaz unitárius és minden igaz ember szivét és lelkét, aki csak azokat hallotta.

Gyászunkban aggodalommal tekintünk a jövőbe. Vajjon lesz-e az unitárius egyház vallástársadalmi életének ezután is olyan vezére, mint volt a Dávid Ferenc-Egyletnek eddig elhalt két elnöke Brassai Sámuel és Br. P. Horváth Kálmán, akik életükkel és vagyonukkal, tekintélyükkel és bölcseségükkel az egész egyház vallástársadalmi életének gerincoszlopai voltak. De aggodásunk még jobban mélyiti lelkünkben a hálát emlékük iránt, még jobban élteti reményünket, hogy példaadásuk megmarad közöttünk, még erősebbé teszi hitünket, hogy ők nem hiában éltek és hogy a szép, jó és igaz terjedni fog az emberek között, mert az Istennek az akarata. Hálával és kegyelettel távozunk ettől a koporsótól, amely legyen csendes nyugvóhelye elhalt testvérünknek.

Az Unitárius Irodalmi Társaság nevében.

Mondta: Dr. Gál Kelemen tb. igazgató, U. I. T. alelnöke.

Az Unitárius Irodalmi Tarsaság utolsó üdvözletét tolmácsolom meghatott lélekkel e koporsó előtt. Első üdvözletét akkor fejezte ki, mikor megalakulása alkalmával legelső tiszteleti tagjai sorába iktatta. Ez a tisztelet nemcsak az unitárius egyház első világi tagjának, nemcsak állásának és előkelő hangzásu történelmi nevének szólott; hanem szólott első sorban az embernek, aki az unitárius gondolat minden irásos megnyilvánulása iránt kezdettől végig érdeklődött és azt nemes bőkezüséggel támogatta. És szólott a gondolkodónak, aki a feledhetetlen Eötvös szellemének örököseként hosszu időn keresztül világitotta gondolataival a lelkeket s melegitette a sziveket. És szólott a mindenkitől csak szeretett és míndenkitől csak nagyrabecsült jó embernek. Ha én az emberi jóság, az erkölcsi ideálizmus, e földön a jó és nemes győzedelmi hitének szobrát akarnám mintázni, akkor a vonásokat az ő jóságával megigéző és rabulejtő szellemi alkatáról venném. Irások hatása idők rövid folyásán elmulik és elsimul, mint a hullámok mind tovább fokozódó gyürüzése. De egy jó ember emléke ugy él az ittmaradó nemzedék szivében, mint az áldott nap jótékony melege: lehunyta után is meleget sugároz és áldást termel, szeretetet, örömet, jóindulatot kelt és boldogságot áraszt a szivünkbe. Hálaadó szivvel köszönjük a Gondviselésnek, hogy megtestesült benne az emberi jóság a mi felemelésünkre.

Megboldogult pihenjen csendesen a hazai hant alatt! Isten veled drága jó ember! Isten velünk!

Br. Petrichevich-Horváth Kálmán tb. főgondnok ur utolsó levele a főt. püspök urhoz.

Felsőzsuk, junius 2.

Kedves barátom és püspököm!

Szeretnék már rólad hallani, miután mint egy ide számüzött élek itt; ki már hetek óta nem mozdultam hazul, csak azon hirekből élek, melyeket a hirlapok utján kapok s igy csak levelezés utján kell fenntartsam az érintkezést. Im inditom a futárt e sorokban, felkérve őt kopogtasson be hozzád és térjen vissza hirekkel megrakodva rólad és egész családodról, kiknek sorsa érdekel. Én pünköst előtt irtam neked, remélem vetted akkor is, ha nem, kérlek válaszolj.

Ez az én szigoru parancsom, melyet teljesiteni kell. Egyházi ügyekről is irjál, mert érdekelnek. A magyar politikában is nagy lépéssel haladtunk előre. Előbb-utóbb csak

beérünk mi is oda, ahova törekszünk, bár az, amit elérni akartunk nem volt tulzott, csak tiszta igazság, mégis mennyi törődés, ember-, rendszerváltozás kellett hozzá, hogy meghozza azt, aminek jönni kellett. S ha megadták volna ezelőtt 8 évvel, amit most igérnek és valószinüleg teljesiteni fognak, mert máskép nem tehetnek. Igy későn is jó. Egy jó eredménye van ezen mi küzdelmünknek, hogy meggyőződhetett a román uralom a magyarság lojalitásáról, mely mindig csak annyit kért és követelt, amire joga volt, de abból nem engedett s igéreteit, melyeket tett, becsületesen beváltotta. De nem politizálok tovább, hanem végzem soraimat, neked, kedves feleségednek, mindnyájatoknak, egész családodnak minden jót kivánva vén, hű barátod

Kálmán.

* * *

Koszorumegváltás cimen nevelési célokat szolgálandó egy alapot inditott egyházunk s kérjük kedves afiait, hogy aki ehhez hozzá óhajt járulni, küldje adományát Hadházy Sándor pénztáros afiához Kolozsvárra az unitárius kollégiumba.

Édes jó istenem . . .

Amikor bus vagyok,
Fájdalmaim nagyok,
Mikor bánt az élet.
Sorscsapások érnek;
Vészben, szenvedésben,
Csak Te vagy reményem,
Te őrzöl meg engem:
Édes jó Istenem!

Amikor, mint vándor —
Távol kis tanyánktól,
Bolyongok, utazom,
Pusztán, sivatagon;
A nagy idegenben
Is, ott vagy Te velem,
Ovsz, hogy el ne essem;
Édes jó Istenem!

Az erdő virága,
A madár dalába',
Fü, fa, bokor, levél
Csak Te rólad beszél.
Nagy jóságodért áld,
A mélység s magasság,
Mindenkor, mindenben,
Édes jó Istenem!

Ha minden összedől,
És rom lesz a földből,
Ha kialszik a nap,
Akkor is hatalmad
Megmarad, jelened
Változást nem szenved;
Mert léted végtelen,
Édes jó Istenem!

Lőrinczi Miklós.

TŰZHELY MELLETT

A hősök szobrának leleplezése Torockón.

Gyönyörü napsütéses reggelre virradt pünkösd másod napján Torockó. Az előző napok zivatarjai elmultak, helyette ragyogó napsugár mosolygott le erre a csuda szép völgyre. A Székelykő is engedett a maga komor szürkeségéből, helyette hol rózsaszinü, hol lilás ünnepi szint öltött. Valami megmagyarázhatatlan ünnepi hangulat uralkodott általában mindenütt és mindenkin. Erre vallott a bányaváros méltóságos és nagy csendje. Az amugy is csendes és zajtalan falu most még komolyabbnak tetszett. Ünnepre készültek a torockóiak, nagy ünnepre.

Évekkel ezelőtt gyüjtést inditottak egy szoborra, amely a háborúban elesett hozzátartozóik nevét örökitse meg az utókor számára. Ez az alap, ha lassan is, de gyült s mi sem bizonyitja jobban a torockóiak áldozatkészségét, mint a templom cintermében felállitott s most leleplezett szobor. A szobor leleplezése másodnapján templomozás után minden igényeket kielégitő müsor keretében folyt le. A müsort a dalárda éneke vezette be (Hatalmas Isten). Most következett a mindenkit megrázó emlékbeszéd Péterffi Gyulától. Az édesanyák, özvegyek és árvák sebei felszakadtak s a már-már elfelejtett veszteségek ismét felujultak. Mikor beszédében eddig ért: és most hulljon le a lepel, szóljanak a harci kürtök és dörögjenek az ágyuk — a hatalmas szoborról lehullott a fekete lepel. Torockó piacán felhangzott a kürtszó, a Kőfarkán felállitott ágyuk meg leadták diszlövésüket. Megrázó pillanat volt. Percekig tartó sirás és hangos zokogás szakitotta félbe a beszédet. Ebben a pillanatban temették el az anyák fiaikat s a hitvesek férjeiket, akiknek nevei már ott csillognak arannyal bevésve a szobor márvány tábláján. Az emlékszobrot felszentelte és megáldotta Németh István torockói lelkész. Ez után négy pártás leány, akik apjukat és testvéreiket veszitették el a háboruban, szép szavalatok kiséretében megkoszoruzta az emlékmüvet. Következő pont: Apethoezis I. rész, szavalta Székely János. Ismét a dalárda szépen betanitott éneke következett (Oh én Uram.) Az egyházközségi gondnok Bartha János hivatalosan átveszi megőrzés végett a szobrot. Majd felhangzott minden ajkon „Erős várunk nekünk az Isten" egyházi ének, mialatt koszorukkal és virágokkal boritották be a szobrot körülvevő keritést. Bezáróul Péterffi mondott biztató és lelkes beszédet, kitartásra buzditva a torockóiakat. Ezzel a szép ünnepély véget ért.

Talán legelső helyen kellett volna emliteni a torockóiak áldozatkészségét, amely lehetővé tette ennek a szép ünnepélynek a megtartását. A torockóiak már sok szép dolgot produkáltak. Alig

pár éve, hogy óriási anyagiak árán egyszerre két harangot állitottak. Most már az orgonaalapra gyüjtenek s remélik, hogy már jövő évben teljesen megrenoválhatják orgonájukat. Ritka az az áldozatkészség, amely a torockóiakban megnyilvánul. Álljon előttünk mintaképül és buzditson hasonló nemes cselekedetekre.

Borbély Istvánné.

Szív és kő.

A torockói hősök emlék-oszlopának 1926. Pünkösti hétfőjén történt ünnepélyes felavatása alkalmából

irta: **Boross Elek.**

Fogadd szivem hódolatát
Torockónak derék népe,
Azért, hogy oly szent előtted
Halott hőseid emléke!

Drágák voltak, hadba szálltak
S odavesztek a viharba . . .
És a nevük be van szőve
Halk imába, méla dalba . . .

Torockói gránit-oszlop
A templomkert szent emléke,
Mindenik hős dicső nevét
A kegyelet belevéste —

Szivbe', kőbe' igy élnek ők
S lettek halhatatlan szentek,
Kik az „Egy Isten“ házából
Egyszer a Halálba mentek . . .

Be van vésve mindenik név
Szived-lelked közepébe . . .
Átölelve tartod őket,
Mintha mind-mind ma is élne . . .

És élnek is! — Im', bizonyság
A pünkösti szent zsolozsma:
Élők közé van mindenik
Katonásan besorozva . . .

Idő-győző vén „Székelykő“,
Nyiljék rajtad sok-sok gyopár,
Hogy a hősök emlék-köve
Sohse legyen puszta, kopár! —

Torockói szép leányok
Koszoruval diszitsétek . . .
S glóriába font nevüket
Imádkozva emlitsétek!

Fogadd szivem hódolatát
Torockónak derék népe,
Azért, hogy oly szent előtted
Halott hőseid emléke!

Idegenben.

(Az aradi parkban 1925 aug. 8.)

Ülök a parkban egymagamba'.
Körülöttem járókelők.
Nézem, nézem és ugy szeretnék
Egy-két jó szót szólni velök.
A szemem is ugy simogatná,
De ők csak mennek hidegen,
Éltem előttük ismeretlen,
Forró szivem itt idegen.

. . . És hull a perc a végtelenbe,
Árnyak suhannak lelkemen,
A gondolat ijedve rebben,
Sebzett madárként szárnyszegetten . . .
S mig fájva, várva csak ülök,
Vágyva tekint szemem körül.
Az élet él, sugárzó napfény . . .
S nekem itt senki nem örül!

E pillanatban szellő lebben,
Sok, sok virág bókol, ragyog . . .
Mosolygó, drága ismerősök!
Mégis, mégis itthon vagyok.

Ürmösi Károlyné

NŐK VILÁGA.

Iskolai élet Channing House Schoolban.

A leányok nevelése itt annyira különbözik a mienktől, hogy első tekintetre érthetetlen, mert bizonyos fokig nehéz lenne alkalmazni, mivel nemcsak a körülmények, de a természetek is annyira különbözők. Éppen ezért azt hiszem, nem érdektelen egy rövid bepillantást nyerni oda, ahol ezt az életerős és egészséges angol ifjuságot nevelik az élet számára.

Nemcsak testben, hanem lélekben is egészségesek! Ezt a tényt állitva, nem akarok csak a sokat emlegetett sportolásra, tisztaságra és egészségi követelmények pontos betartására hivatkozni, hanem a minden tekintetben hármonizáló nevelésre, amelynek alapföltételei közé tartozik az eszmék változatossága és igy az érdeklődés örökös ébrentartása.

A tanulmányok minősége és mennyisége megfelel a kornak. Minden középiskolai tárgyat feltalálhat itt az, aki komoly egyetemi tanulmányokra készül, — aránylag ezeknek száma csekély — mindenből van egy kevés, mint egy utmutatóul az ambiciózusoknak.

Akinek célja csak egy kis általános müvelődés, vagy egy pár hasznos év eltöltése, az nincs kötelezve latin igeragozással és a mathematika bonyodalmas tételeivel foglalkozni. Ehelyett az okszerü és lehető egyszerü házvezetés tudományába vethet mélyebb bepillantást.

A tanórák napi 5 órára terjednek és a komolyabb tanulmányok olyan sürün váltakoznak torna és egyéb sporttal, hogy az ember szinte önkéntelenül is azt a kérdést veti fel, hogy lehet a kötelező anyagot ilyen kevés idő alatt elvégezni. Csak azt az egy

magyarázatát lehet ennek adni, hogy a rendelkezésre álló idő igen jól van beosztva és felhasználva. A rend és pontosság áthághatatlan szabályokként uralkodnak minden téren. És ennek ellenére, ha az ember a virágokkal diszitett tantermeken és folyósókon a vidám leánycsoportok közt végighalad, legkevésbbé sem érzi ridegnek ezt a környezetet.

A politikai és müvészeti lapok pedig, amelyek bőviben találhatók, arra mutatnak, hogy ennek a kis világnak módjában van figyelemmel kisérni a nagyvilág mozzanatait.

A szombatok szabadok és mindenkinek szabad rendelkezésére állanak. A versenyek, a sport, müvészeti és irodalmi egyletek pedig állandóan hoznak egy kis élénkséget és változatosságot a szorgalmas hétköznapi életbe.

Általános szokás, hogy a nagyobb növendékeknek kötelességévé teszik a minden téren való felügyeletet a kisebbek felett. Ez nagyban fejleszti a kötelességtudást és kézzelfogható tapasztalatot nyujt a gyermekekkel való bánásmódhoz; ugyannyira, hogy amikor az ember ezeket a gyermekeket vitatkozni hallja komoly kötelességeikről, arra jön reá, hogy a gyermekes külső önbizalommal teljes és gyakorlatias gondolkozásu egyéneket takar.

Diószeghy Erzsébet.

A kolozsi „Dávid Ferenc Egylet“, mely inkább nőkből áll, 1912-ben alakult. Mint egyházközségi alakulat ugy tudom, Romániában az első, azelőtt csak Budapesten volt. Egyletünkben mindég a nők vitték a szerepet. Jelenleg 20 tagja van s ebből 11 nő. Neveik: Kiss Sándorné, Papp Erzsébet elnök, Simonné Biró Anna Apahida, Bácsi Erzsébet, Csete Imréné, Csete Józsefné, Gergelyné Kovács Anna, Kovács Pálné, Kozma Pálné id., Kozma Pálné ifj., Kun Györgyné. Egyletünk alakulása óta a téli évszakban vallásos estélyeket tart, melyeket a hivek szépen látogatnak. Elnöke Karácsony első napján este ünnepélyes keretek között azóta minden évben a gyermekek részére karácsonyfa ünnepélyt rendezett.

A nyárádgálfalvai „Dávid Ferenc Nőgylet“ f. évi április 20-án alakult meg 63 taggal. A nőegylet tb. elnöke Kiss Gézáné, alelnöke Török Elekné, jegyzője Csiki Albertné, pénztárosa Keresztesi Zsigmondné. A község asszonyai a formális megalakulás előtt is (a téli hónapokban hetenként egyszer) rendszeresen tartottak összejöveteleket, melyeknek tárgyai nemesen szórakoztató felolvasások, egyházi énekek tanulása és megbeszélések voltak. A nőegylet megalakulását feledhetetlenül kedvessé teszi az a szép áldozat, (9608 leu) melyet asszonyaink ez alkalomból — felekezeti különbség nélkül — urasztali felszerelésre egyházközségünk javára hoztak.

Oklándon f. év január 3-án tartotta a Nőszövetség alakuló gyülését. 32 tag jelentkezett, de ma már több mint százan vannak. Elnök: Pál Ferencné, alelnök: Fekete Domokosné, titkár: Agya-

gássy Sándorné, jegyző: Bencze Dénesné, pénztáros: Kovács Mózesné. Évi tagsági díj 10 leu.

Székelymuzsnán 1926. március 28-án (Virágvasárnap) alakult meg az „Unitárius Nők Szövetsége“ 18 taggal, mely mai napig 32-re emelkedett. Évi tagdíj 20 leu. Elnöknő Péter Sándorné lelkészné, alelnöknők: Dénes Sándorné gondnokné és Kovács Mártonné, pénztárnoknő: Kerestély Albertné, titkár: Fülöp Domokos kántor-tanító. Választmányi tagok: Ádámosi Mihályné, Bán Sándorné, id. Gedő Elekné, Kerestély Dénesné, Kerestély Sándorné, Mester Albertné, Mester Mihályné ifj., Mester Lajosné id., Simó Mihályné és Kovács Irén. Öt év óta rendeztek karácsonyfát mindég a templomban szavalatokkal, énekléssel és ajándéktárgyak kiosztásával. Öt év óta tartanak 14—16 vasárnap u. n. Dávid Ferenc vallásos estélyeket a téli időben, hol vallásos, erkölcsös és hasznos felolvasások, szavalatok és éneklések s ezek mellett sok egyházi ügy megbeszélésével igyekeztek előbbre vinni a szép, jó és nemes ügyet s elérni Isten országát. A megalakult Nők Szövetsége gondoskodik, hogy egész nyáron az Isten házában ünnepnapokon friss és illatozó virág legyen. Kimondta, hogy az árvákon és özvegyeken, szegény tanuló gyermekeken segíteni fog tehetsége szerint. A betegeket meglátogatják, szenvedéseiken igyekeznek enyhíteni. A meghalt tag ravatalához a vezetővel elmennek, virágot tesznek koporsójára és részvétüket fejezik ki. A temetésen testületileg részt vesznek. Az Istenháza szerelmét fejlesztik és terjesztik. A vallásos és erkölcsös élet terjesztése főgondja mindeniknek és az összesnek. A szeretet és jótékonyság gyakorlása minden téren főgondjuk.

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

Missziói munka.

Albert Dénesné
szül.
Szigethy Cs. Berta
(1848—1926.)

A mai tülekedő, anyagias és látszatnak élő világ tengerében egy pátriárkális kis sziget volt az *Albert Dénes* családi otthona a régi jó szokásokkal és erkölcsökkel. Nagy gesztenyefák árnyékában elterülő ősi ház emlékeztet azokra a régi közép nemesi kuriákra, amelyeknek kapui állandóan nyitva voltak, jeléül a benne lakozó szives vendégszeretetnek. Előtte szépen gondozott virágos kert mutatja, hogy itt jó emberek laknak. Kissé távolabb tisztára gyomlált veteményeskert teszen bizonyságot a szorgalomról és a takarékosságról. Amint belépünk a szobába, nem káprázató fény, hanem otthonias melegség fogad. Jóságos arcu öreg házaspár tárja

elonkbe kezét és szivét. Észre sem vesszük, hogy idegen házban vagyunk. Ennek a pátriárkális családi otthonnak volt éltető lelke *Albert Dénesné szül. Szigethy Cs. Berta.*

Azok közül a régi nagyasszonyok közül való volt, akik otthonukban és otthonuknak éltek, akiknek az volt minden vágyuk és törekvésük, hogy az otthon szentségét és tisztaságát őrizzék s azt az élet küzdelmei közben békét és nyugalmat adó paradicsommá varázsolják. Ilyen paradicsom volt a jó „Berta néni“ háza. Az nem csupán a család tagjait fogadta magába, hanem minden oda betérő édes otthonra talált benne. Nem is volt soha az ő háza és asztala szivesen látott vendég nélkül. Ha szegény tanulónak kellett segitséget adni, azt magához fogadta, mert „ahol 15-ön esznek, ott a 16-ik sem hal éhen“ — szokta mondani. Ha a nehéz lakásviszonyok közben útas ember kereste fel, annak nála szállása volt; mert csak nem nézi el, hogy valaki az utcára maradjon. A saját kényelmével és nyugalmával nem törődött, csakhogy vendégei jól érezzék magukat.

Jósága határtalan volt. Élhetett volna nyugalomban. Mégis élete végéig a legnehezebb munkát végezte azért, hogy másoknak az életét megkönnyebbitse. Magától sok mindent meg tudott vonni. Az ő életének egyetlen boldogsága a munka volt. De már másoktól semmit megtagadni nem tudott volna. Szép élete egy állandó áldozat volt. Áldozat a közre és egyesek javára. Férjével együtt a kolozsvári egyházközségnél 10.000 leus alapitvánnyal örökitették meg emléküket. Ő nem is volt unitárius, de ezt életében nem igen tudták, annyira ragaszkodott az unitárius egyházhoz és annak ifjuságához. 78 évet élt s ebből 57-et boldog házasságban. Junius 6-án tért fáradhatatlan, munkás élet után nyugalomra. Nem csupán férje, unokái és rokonai, hanem mindenki, aki ismerte, áldja s kegyelettel őrzi emlékét.

Vári Albert.

Véndiák találkozó a székelykereszturi unitárius főgimnáziumban.

Végre valahára megvolt az unitáriusoknak is első véndiáktalálkozójuk május 29 és 30-án a székelykereszturi gyönyörü főgimnáziumban. Lehetett jelen vagy 300 véndiák. (Az volna a kérésünk, hogyha eddig meg nem történt, a megjelentek irásban jelentsék be az igazgatóságnak, hogy ott voltak s igy leveleik is megőriztetik és neveik is nyilván lesz tartva.)

29-én este találkozó volt s jól esett ott látnunk kedves intézetünknek egykori növendékeit, mostani vezetőségét s később jelenlegi tanulóit, kiknek kitünő alkalmuk volt a mult és jelen embereinek szemlélésére.

30-án reggel 9 órakor gyülekeztek a véndiákok a városi kaszinó udvarára, ahol a jelenlegi ifjuság, élén Ürmösi Gyula VIII. g. o. tanulóval melegen üdvözölte őket. Dr. Boros György

egyházi főjegyző, teol. ak. tanár, mint legöregebb véndiák, válaszolt a szives üdvözletre s ezután hosszu, zárt sorban vonult a jelenlevők hatalmas tömege a régi gimnáziumi épület udvarára, hogy ott, a szabad ég alatt az Istentiszteletet megtarthassa. E tömeg amugy sem fért volna el a kereszturi kicsiny templomunkban, mely helyett már ideje volna a diszes főgimnáziumi épület mellett egy megfelelő templomot épiteni. A felvonulásnál jól esett látnunk, hogy Keresztur elöljárósága milyen szépen fejleszti utcáit s ez ünnepélyünkre is figyelemmel volt.

Lőrinczy Dénes tordai esperes véndiák mondta az ünnepi beszédet *Deák Miklós* szentmihályi lelkész véndiák imája után s a *Lőrinczy Géza* tanár vezetése mellett a tanulók énekeltek. *Dr. Ferenczy Géza* főgondnok urunk köszöntötte az öreg gimnáziumot, a szeretett Alma-matert s *Gálfalvi Sámuel* igazgató mondott hálás köszönetet.

Az Istentisztelet után megható jelenetek játszódtak le a gimn. régi imatermében, ahol dr. Ferenczy Géza főgondnok, dr. Boros György egyházi főjegyző, dr. Elekes Dénes iskolai felügyelőgondnok urak elnöklése mellett (jegyző Péter Lajos, pénztáros dr. Szolga Ferenc tanárok voltak) egy értekezlet alakult az intézet segélyezését illetőleg.

Gálfalvi Sámuel igazgató bejelenti, hogy Mózes Károly gyógyszerész afia 500 (ötszáz) leut tüzött ki egy, a mai napot méltató munkára s e dijat Bartalis János tanuló nyeri meg jeligés levele felbontása után „Szeressétek a templomot, a templomot s az iskolát“ mottós szép dolgozatával.

Egy román tanár sietett forró szeretetének és hálájának szép kifejezést adni s jól esett ezután is hallanunk tőlük azt a hálás elismerést és köszönetet, mit csak a megbecsülés és szerető jó bánásmód tudott belőlük kiváltani.

Bár románok voltak s igy nem unitáriusok, mégis ösztöndijakban is részesültek a mi szabadszellemű és igazságokért küzdő intézetünkben.

Miután *Gvidó Béla* esperes afia ajánlatára egy 25 tagu bizottság alakitását határozták el, mely bizottság dönt a befolyó segélyek, illetve összegek hovaforditása felől: dr. Kiss Elek teologia akadémiai dékán örömmel jelentette be a Teologia Akadémia igazgatóságának 4000 (négyezer) leus alapitványát s ezt dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálfi Lőrincz és dr. Kiss Elek tanárok 1000—1000 leuval 8000 leura egészitették ki. Dékán hangsulyozottan kifejezte, hogy a Teologia Akadémia legelső akart lenni a találkozás alkalmával alapitványtevésével, minthogy ugy érzi, hogy a kulturális és müvelődési értékek megvédésében és fejlesztésében elsőrendü hivatása van.

Ez alapitványt az adományok özöne követte. Megható volt Marossy Albert körjegyző adománya, ki édesapja emlékét örökitette meg 10,000 (tizezer) leuval s dr. Ferenczy Géza főgondnok

ur szintén 10.000 (tizezer) leut adott — mint többször is — e célra is. Dr. Demeter Lőrinc ny. főszolgabíró ur nagy lélekről tett tanubizonyságot 50.000 (ötvenezer) leus alapitványával, mit 5 év alatt 10.000 leus részletekben kiván befizetni s Karresz János malomtulajdonos szintén 50.000 (ötvenezer) leus adományt jelentett be, tíz év alatti 5—5 métermázsa buza beszolgáltatásával óhajtván teljesíteni igéretét. Benke Elek afia is bejelentett egy alapitványt.

Hadházy Sándor egyházi pénztáros javaslatára kimondotta értekezlet, hogy egy millió leus alapitványt tesz és azon lesz, hogy ezt minél hamarább be is gyüjtse. Dr. Csiki Gábor 20.000 (huszezer) leu begyüjtését vállalta magára s nagyon sokan járultak hozzá több ezer, ezer leus és kisebb összegeikkel az alapitvány növeléséhez. Ősz főpásztorunk is — ki gyengélkedése miatt jelen nem lehetett — elküldötte a maga jóakaratu segitségét.

Ehhez hasonló szép napja nem sok volt az Unitárius Egyháznak, de reméljük, hogy a kolozsvári is eléri e fokot mind a lelkesedés, mind az anyagi áldozat terén.

Mivel a begyülendő összegek egy része szegény székely gyermekek ösztöndijára forditatik, jól teszi minden olvasónk, ha ez alapot minél nagyobbá növelni segiti bármely összeg adományozásával.

A hatalmas banketten lehettek 450—500-an s este pedig a tornateremben egy bensőséges, gyönyörü estélyt rendeztek.

Müsor volt: Üdvözlő — a fögimnáziumi énekkar által; prologus — Bencze Domokos; megnyitó — dr. Boros György; szépen játszott a filharmonikus társaság; novella — Gyallay Domokos; költemény — Vari Domokos; hegedüszóló — Sándor Mihály, zongorán kisérte Szentmártoni Kálmánné őnagysága; monológ — Hadházy Sándor vendiák; diákélmények — Péterffy Gyula; „Ballag már a vén diák“, „Gaudeamus“ — a véndiákok dalkara.

Ez estélyen ugy éreztük, hogy megifjodunk s uj erőt nyerünk nagy küzdelmeink közepette magyar unitárius jövőnk kiépitésére.

Hála a rendezőségnek, köszönet a megjelenteknek, minden jókivánat drága fögimnáziumunknak s dicsőség a segedelmet nyujtó mennyei Atyának. *Dr. K. E.*

Csókfalva unitárius egyházközsége és a politikai község valláskülönbség nélkül folyó év julius hó 4-én ünnepli az egyházköri közgyüléssel kapcsolatosan Benedek János énekvezér és tanitó ötven éves jubileumát. E félszázadot ünnepelt az egyházközségben töltötte el. Munkája és fáradsága nyomán áldás fakadt az unitárius hivek, valamint a községben lakó más vallásu testvéreink között is. Ő tanitotta meg a magyar irásra és olvasásra a községnek majdnem minden lakóját. S most nagyszülők, szülők és gyermekek hajtják meg előtte a haladás zászlóját. Dalkör, olvasóegylet, fuvós zenekar, Hangya szövetkezet megalakitása az ő nevéhez füződik.

Becsületes, puritán és vallásos élete példa lehet sok fiatal nemzedéknek. Adja a jó Isten, hogy minden magyar község ilyen tanitókat kapjon s ilyen tanitók mellett növekedjék.

Püspöki vizsgálat a küküllői egyházkörben. Dr. Boros György egyházi főjegyző úr a f. évben is folytatta a püspöki vizsgálatot. A küküllői egyházkör 13 egyházközségét látogatta meg, némelyiknél a hozzátartozó filiákat is. A vizsgálat mindenik egyházközségben egy teljes napig és pedig május hó 31-től junius hó 12-ig bezárólag tartott. A vizsgálatok megejtésében részt vettek és segitségükkel közreműködtek: Gvidó Béla köri esperes egész idő alatt, br. Petrichevich-Horváth Arthur és Szathmáry Gyula egyházköri felügyelő-gondnokok, előbbi a vizsgálatok első, utóbbi a második felében, továbbá Benedek Gábor kökösi lelkész, mint püspöki vizsgálószéki titkár és Mátyus Gergely szőkefalvi lelkész, mint az egyházkör hivatalos jegyzőkönyvének irója. Részletes tudósitásunk a következő:

A vizsgálatot megelőzően főjegyző úr résztvett a székelykereszturi véndiák-találkozón és az azzal kapcsolatos ünnepségeken. Tulajdonkép innen volt a kiindulás.

1. Segesvárra Székelykeresztur felől 31-én reggel érkezett meg a vizsgálószék. Az állomásnál a város kepviselője és az egyházkör nevében br. Petrichevich-Horváth Arthur köri felügyelő-gondnok mondott üdvözletet. A lelkészi lakás előtt az összegyült hivek és egyesületek részéről számtalan üdvözlet hangzott el. Kevés pihenő után istentisztelet az egyházközség imaházában, majd ugyanitt a különböző egyházak, hatóságok és társadalmi egyesületek tisztelgő küldöttségei fogadása. — Ugyszintén itt ejtette meg vizsgálatainak ugynevezett kanonikus részét is. Délben közebéd a városi előkelőségek és az egyházi élet kiválóságainak részvételével. Délután közgyülés és a vizsgálatok továbbfolytatása, majd látogatás a tisztelgő küldöttségek vezetőségeinél. Este magas szinvonalon álló művészestély a városház disztermében s azt követően táncmulatság.

2. Erzsébetvároson, Medgyesen és Dicsőszentmártonban mind az ünnepségek és ünnepeltetések hasonló menete, csak épen a táncvigalom az, ami elmaradt. Ujabb három nap, mely a vizsgálatokkal járó hivatalos tevékenységek után járó fáradalmak enyhitésére és feledtetésére szép nivóju és élvezetes szórakozások változatosságáról is gondoskodott. Ezen, jun. 1—3-ig terjedő napok műsorát, ha nem iktatjuk ide, nem azért történik, mert talán kevesebb jót mondhatnánk róluk, hanem épen mert ugyanaz a menet, ugyanaz a sorrend volt e helyeken is a leggazdagabb változatokkal, részben pedig mert tudósitásunk szükre szabott határai nem engedik meg a részletekbe való elmerülést.

3. Jun. 4-én a falvak, illetve falusi egyházközségeink meglátogatása vette kezdetét a Dicsőszentmárton szomszédságában fekvő Szőkefalvával, hol alkalma volt a vizsgálószék tagjainak a kör felügyelő gondnokai egyikének, br. P. Horváth Arthur úrnak és ked-

ves családjának szives vendégszeretét is élvezni, megismerve benne a jó felügyelő gondnokon kivül a kedves és szeretetreméltó házigazdát is. Innen kezdve sorra jöttek jun. 5-én Küküllőszéplak, 6-án Désfalva, 7-én Harangláb és filiái, 8-án Magyarsáros, 9-én Küküllődombó, 10-én Ádámos, 11-én Magyarszentbenedek, 12-én Bethlenszentmiklós és filiája Balázsfalva. — Mindenütt munkában és talpon, beszélve, buzditva, kérve dorgálva — de mindent a krisztusi szeretet nevében és szellemében — reggeltől késő estig.

4. A vizsgálatok befejeztével 12-én este főjegyző úr Dévára utazott, hogy előkészitse a Dávid Ferenc-emléktábla helyreállitásával kapcsolatban a f. év nyarán rendezendő ünnepségeket, mig a vizsgálószék többi tagjai otthonaikba utaztak.

Tudósitásunk befejezéséül örömmel számolhatunk be arról, hogy ezen egyházkörben lakó hiveink és tartozó egyházközségeink mindenütt szép reményekre és boldogabb jövőre jogositó multat és jelent mutattak fel, miben hiveinken kivül az oroszlánrész bizonyára egyes lelkészeinké, továbbá az egyházkör életét irányitó buzgó és lelkes esperesé, a világi papság szinvonalán álló két köri felügyelő gondnoké, kiknek e helyen is legyen köszönet és elismerés. Isten segitse az egyházkört is további előmenetelre! *B. G.*

Egyleti élet és munkásság.

Felhivás. Felkérem vidéki nőkszövetségeinknek tagjait, hogy az Árkoson tartandó zsinaton minél nagyobb számban megjelenni sziveskedjenek. A központi nőkszövetségének is több tagja fog odautazni. Akik részt óhajtanak venni, jelentsék be Ürmösi Károlyné főtitkárhoz. Dr. Boros Györgyné ügyvezető alelnök.

A homoródszentpáli ifjuság. Elismeréssel kell megemlékeznünk ez ifjuságról, nem azért, mert mi vagyunk a vezetői, hanem azért, mert hallgattak szavunkra és követték jóakaratu irányitásainkat, ami az ifjuságban nem sok helyen van meg. 1925 év téli hónapjaiban alakitottuk meg az ifjusági egyletet a szász „Jugendschaft-verein“ mintájára s mindkét nemü ifjuság két éven keresztül fegyelmezetten müködött. Müködése nemcsak 1—2 szindarab betanulásában és előadásában nyilvánult, hanem minden második héten szavaló és felolvasó, szóval önképző estélyt rendezett. Az ifjuság körében bevett és elterjedt rossz szokás, hogy a falusi vasárnapi és ünnepi táncokat egymás zsebére, kihasználására rendezik. 2—3 legény megfogadja a cigányt s aztán társait a belépti dijban kiuzsorázza és a hasznot a kezesekkel elmulatja. Sokszor az is megtörtént, hogy 2—3 legény megfogadta bizonyos összegért a zenészt, de más 2—3 legény többet igért s igy egymásra licitáltak a cigány javára. Ezekből keletkeztek aztán a surlódások, veszekedések. Az ilyen vasárnapi táncoknak az a hátránya is megvan,

hogy nyári időben azon a vasárnapon midőn tánc van, az ifjuság templomi oktatása nem sikerül, mert nem jönnek templomba. Az ifjuság előtt ezeket a visszás helyzeteket szóvá tettem s megmagyaráztuk nekik, hogy az eddig elért szép fegyelmezettséghez hozzátartoznék a tánc módozatainak szabályozása. Minden táncot, vagy bárminő mulatságot rendezzen az „ifjuságí egylet“, a jövedelem legyen az ifjuságí pénztáré. Az egylet vezetősége a táncrendezési szándékot jelentse be előre valamelyik védnöknek (lelkész — énekvezér), ki, ha valami akadály nincs, az engedélyt megadja és a rendezéshez egy kebli tanácsost felkér, ki egyszersmind ellenőre a zenész fogadásnak és a bevételi jövedelemnek. Mindezekről „szabályzatot“ dolgoztunk ki, melyet az ifjusággal és a presbiteriummal együttesen tárgyaltunk meg, melyet az ifjuság kötelezőleg elfogadott, a szülők megnyugvására és örömére. Ezzel a homoródszentpáli ifjuság ujabb jelét adta szervezettségének s példát is nyujtott arra, hogy milyen irányban kell haladni az ifjuságnak a biztos jövő felé. *Ü. J.*

A homoródalmási Nőkszövetsége pünkösd másodnapján este egy alkalmi és jól sikerült összejövetelt rendezett azon alkalomból, hogy dr. Kiss Elek teol. akad. dékán, ki a pünkösti ünnepeken Homorodkarácsonyfalván teljesitett istentiszteleteket, másodnapján d. u. az almási hivek előtt prédikált. Ajtay János lelkész megnyitója, a dékán mint vendég beszéde, Ürmösi Károly legátus szavalata, egy pár más szép szavalat fiuk és leányok részéről, az énekkar gyönyörü éneke, különösen Jézus a tengeren tárgyu ének eléneklése olyan benső összhangot teremtett a jelenlevők lelkében, amely sokáig nem mehet feledésbe. A lelkes Nőkszövetsége ez ülését szezonon kivül tartotta. *Jelenvolt.*

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Tisztelettel jelentjük kedves olvasóinknak, hogy lapunk legközelebbi száma október hó elsején fog megjelenni!

Felügyelőgondnoki és tanári beiktató a kolozsvári unitárius kollégiumban.

Junius 3-án magasztos ünnepe volt kollégiumunknak. Dr. Várady Aurél és Dr. Ferencz József iskolai felügyelőgondnokok (székfoglaló beszédeiket lásd a Ker. Magvető jelen számában), valamint Tóth István rajztanár és kiváló festő tartották meg ünnepélyes székfoglaló felolvasásaikat. Énekelt az ifjuság; imát mondott Vári Albert főg. vallástanár; megnyitóbeszédet Dr. Szent-Iványi József főgondnok ur, mit a székfoglaló értekezések követtek.

Dr. Várady Aurél szorongó szivvel gondol hivatali elődjeire, de bizik a főhatóság jóakaratu támogatásában, a tanári kar segitésében s a magyar unitárius géniusz inspiráló, lelkesitő erejében. Vallás-erkölcsi eszménykép lebeg szemei előtt s a faj és vallás (Egyház) által nyujtott nevelési problemák megoldását óhajtja és fogja munkálni.

Dr. Ferencz József iskolánk „Musis et virtutibus“ (A muzsáknak és az erényeknek) feliratából indul ki s azt látja, hogy egy főgimnázium célját ennél jobban és szebben meghatározni nem is lehetne.

Tanitanunk és nevelnünk kell azért s az oktatás egyoldalusságát a neveléssel kell egyensulyoznunk, mert erényes nevelődés nélkül nem ember az ember. Különösen internátusainkban a családi meleg szeretet érzéseit kell bevinnünk a lehetőségek szerint.

Tóth István tanár és művész a mai művészet (képző- és festőművészet) kifejlődését tárta előnkbe igazi közvetlen, érthető, művészies formában.

A főgimnázium nevében Dr. Gál Kelemen tb. igazgató, a teol. akadémia nevében Dr. Kiss Elek dékán, az E. K. Tanács nevében Ürmösi Károly esperes üdvözölte a beiktatottakat.

Istennek áldása legyen munkájukon s atyai segitsége soha el ne hagyja. *K. E.*

Dr. Makkai Sándor ref. püspök felszentelése junius 20-án volt Kolozsváron a Farkas-utcai református püspöki templomban.

Dr. Tavaszy Sándor teol. akad. igazgató imádkozott, Vásárhelyi János főjegyző és püspökhelyettes olvasta fel az esküimintát és az esperesi kar szentelte fel az uj püspököt kézrátétellel és alkalmas bibliai mondásokkal.

Dr. Makkai gyönyörü beszédet tartott Mk. X. 32, 35—45. alapján s teljesen rávilágitott ama hivatásos feladatra, mely előtte s Egyháza és népe előtt áll.

Az Unitárius Egyház részéről az E. K. Tanács, Teol. Akad. és Koll. képviseletében nagyszámu küldöttség tette tiszteletét az uj püspöknél Dr. Szent-Iványi József főgondnok ur vezetése mellett, ki emelkedett szellemü üdvözletet mondott, mire Dr. Makkai püspök ur a legszeretetreméltóbban és szent hivatás-tudattal válaszolt, jelezvén az együttesen teendő testvéries munka nagy fontosságát.

Az uj püspöknek magasztos hivatásához, az Egyháznak kiváló képességü püspökéhez Isten segedelmét és sok szerencsét kivánunk. A fiatalos friss erő által hadd lendüljön neki magyar életünk!

A bágyoni unitárius egyházközség junius 6-án uj lelkészt kapott Biró István személyében, kinek ünnepélyes beiktatását Lőrinczy Dénes esperes végezte, mely alkalommal jelen voltak Csifó Salamon, Gálfi Lőrinc teologiai tanárok és Hadházy Sándor pénztáros is. Kivánjuk, hogy bágyoni hiveink lelkészük buzgó tevé-

kenysége és emberbaráti szeretetének hatása alatt megujhodáshoz juttathassák e nagyrahivatott egyházközséget.

Rev. Ives amerikai unitárius lelkész és neje eljött Erdély és az unitáriusok megtekintésére. Utjokban dr. Csiki Gábor vezeti. Kolozsváron a Nőkszövetsége és a kolozsdobokai lelkészkör ünnepélyesen fogadta őket egy összejövetel keretében s igen szivélyes üdvözletek és viszonválaszok hangzottak el. Az E. K. T. is megtisztelte e vendégeket egy diszgyüléssel, miért igen hálásak voltak. Szerencsés utat, otthonukba boldog visszatérést kivánunk.

A Teologia Akadémia évzárója junius 22-én volt s értesitője a napokban hagyja el a nyomdát. Akik a jövő iskolai évben akadémiai növendékek óhajtanak lenni, kérésüket julius 20-ig küldjék be a dékáni hivatalba. (Ciuj, Unitárius Kollégium.)

Házasság. Két papi család sarja kötött házasságot május hó 27-én az iszlói unitárius templomban: Fekete Luluka, Fekete József iszlói lelkész leánya és Szász János, néhai Szász András volt bözödi lelkész fia. Az egyházi áldásban Bedő Árpád vadadi lelkész részesitette. Ezen örömünnep fényét emelte az a jelenet, midőn az örömapa megkeresztelte saját nevére legkisebbik fiunokáját, fiának dr. Fekete Gyula marosvásárhelyi ügyvédnek fiát. Isten áldása kisérje ez egyházi szertartásokat.

Harangszentelés Nyárádgálfalván. Lélekemelő szép ünnepe volt a nyárádgálfalvi unitárius egyházközségnek május 24-én. Ekkor szentelte föl *Vári* Albert kolozsvári unitárius főgimnáziumi vallástanár az egyházközség uj harangját, melyet id. *Zsigmond* István és neje Biró Róza és özv. *Fekete* Gáborné Zsigmond Katalin nemes, nagy áldozattal vallásos buzgóságból ajándékoztak az egyházközségnek.

Május 19-én a vasuti állomásról ünnepélyes menetben szállitották haza virágos fogaton a megkoszoruzott uj harangot. A templom előtt az ajándékozók megbizásából *Zsigmond* Mihály szép beszéd kiséretében adta át és *Csiki* Zsigmond egyházkerületi gondnok az ajándékozókkal szemben érzett hála kifejezésével vette át a szép kiállitásu harangot az egyházközség tulajdonába. Átvétel után a nagyszámu közönség a templomba vonult, hol Halmágyi János helybeli lelkész buzgó imában adott kifejezést a szivek hálatelt érzelmeinek.

Május 24-én a szépen feldiszitett és az előcsarnokot is zsufolásig betöltött templomban *Bedő* Árpád vadadi lelkész, egyházköri jegyző áhitatos, buzgó imája után *Vári* Albert vallástanár szentelte fel az uj harangot nagyhatásu, lélekemelő szép beszéd kiséretében s az ősz főpásztor atyai áldását is tolmácsolva, megáldotta azokat a diszes urasztali teritőket és bibliát, melyeket a helybeli Dávid Ferenc Nőegylet, Zsigmond Mihályné Török Anna és Zsigmond Mihály nemes áldozatkészséggel ajándékoztak, hogy a harangszentelési ünnepet ezzel is még kedvesebbé és feledhetetle-

nebbé tegyék. Ezután helybeli lelkész tolmácsolta a nemesszivü adományozóknak az egyházközségi tagok háláját és köszönetét. A fölemelő ünnep szépségét kedvesen emelte a gyülekezet áhitatos éneke és az ifjuság szép karéneke, melyeknek betanitásában és vezetésében *Török* Elek énekvezér, igazgató tanitó fáradott nagy szeretettel.

A bölöni unitárius egyházhözségnek junius 6-án páratlanul szép ünnepsége volt abból az alkalomból, hogy egy hatalmas, uj harangot, egy meglepően szép szószéki takarót, egy urasztali virágtartó kelyhet, egy urasztali teritőt szerzett az egyházközség közadakozásból s orgonáját a mai igényeknek megfelelően teljesen kijavittatta.

A felszentelő beszédet az egyházközség meghivására dr. Kiss Elek teol. akad. dékán tartotta a nagy vidékről összegyült hatalmas közönség előtt s felolvasta a főt. püspök ur kedves főpásztori levelét is a jelenvalók nagy örömére és teljes megelégedésére.

Áhitatos imát Végh Benjámin esperes s záróbeszédet Kisgyörgy Imre hévizi lelkész mondott. 2 fiut és 2 leányt keresztelt meg Taar Géza nagyajtai lelkész és Lőfi Ödön helybeli lelkész afia felolvasta a szives adakozók végnélküli listáját.

Szólót énekelt Tana Albertné őnagysága, hasonló szépen szerepelt Kiss Dénes kántor vezetése mellett az énekkar.

A gyönyörüen, nemes izléssel feldiszitett templomban számosan voltak Árkosról, Sepsiszentgyörgyről, Kökösből, Brassóból, Ürmösről, Vargyasról, Nagyajtáról stb. s jól hatott a Dávid Ferenc Ifjusági Egylet részéről egy ifju üdvözlete.

Templomozás után a kijáratnál ünnepi szónok üdvözölte a megjelenteket s egy egyházközségi tag válasza után levonult a tömeg azon a széles, jól kiépitett lépcsőfokokon, melyet 1925-ben a keblitanács hozott létre.

A keblitanács vasárnap d. e. testületileg tisztelgett dr. Ferenczy Géza főgondnok ur, dr. Kiss Elek dékán és Végh Benjámin esperes afiai előtt s e tisztelgésből, a beszélgetésből és igéretből ugy láttuk, hogy Bölön az egyházépités terén lelkésze irányitása mellett jó uton van és nagy lépésekkel halad előre.

Erről tett bizonyságot a bankett alkalmával történt számos megnyilatkozás is.

Isten áldása legyen a nemes, önzetlen, kitartó, egyházépitő munkán!

Kovács Buba emlékalap nyilvános számadása. Kovács Kálmán unitárius püspöki titkár korán elhunyt drága leányának emlékére koszoru megváltásként, az Unitárius Leányotthon részére teendő alapitványra, a mai napig befolyt összesen 16.200·— Leu a következőktől: Ferencz József püspök és neje 500, Dr. Ferencz József 500, Dr. Szent-Iványi József és neje 1000, Röder Vili és Iván 1000, Dr. Kauntz Józsefné 500, Dr. Mikó Lőrinc és neje 500,

Móricz Márton és családja 100, Andrási Ferenc 50, Fazakas Olga 50, Hadházy Sándor és neje 100, Szathmári Juliska 50, Lőrinczi Zoltán és neje 100, Keresztély Lajos 50, Lakatos Ferenc és neje 100, Minerva r.-t. 500, Kovács Lajos és családja 300, Zsakó Zoltán 100, Dr. Boros György és neje 500, Dr. Várady Aurél 80, Gyulay Árpád 100, Gálfi Lőrinc 100, Csifó Salamon és neje 100, Uzoni és Tana cég 500, Kolozsvári Unitárius Kollégium Igazgatósága 500, Dr. Borbély István és családja 100, Dr. Borbély Ferenc 500, Patakfalvi Zsigmond 50, Dr. Gál Kelemen és családja 100, Kriza János és családja 500, Ütő Lajos és családja 100, Dr. Lukács Dénes gyógyszerész 500, Tordai József igazgató 200, Szőcs Lajos és családja 100, Ürmösi Károly és családja 100, Simó Pál és családja 100, Br. Bánffy Ferenc és neje 1000, Kendeffy Lajos 50, Demény Andor és családja 300, Konopi Kálmán és neje Boér Vilus 1000, Kis Jenő lelkész és családja 100, Dr. Kiss Elek és családja 100, Mester Mihály és neje 200, Dr. Költő Gáborné és leányai 500, Flor József 500, Dr. Fekete Gyula ügyvéd 200, Dr. Varga Béla 200, özv. Pálffy Jánosné 100, Dr. Varga Béláné 500, Marosvásárhelyi Unitárius Nőkszövetsége 200, Biderman József és családja 100, Dr. Ferencz Áron 100, Unitárius Leányotthon növendékei 220, Ifj. Hadházy Sándor és családja 100 Leu. Amidőn ez összegről a nyilvánosság előtt elszámolok, tisztelettel jelzem, hogy az alapitvány jövedelmének jótékonycélu felhasználása iránt a legközelebbi időben az Egyházi Képviselő Tanácshoz előterjesztést teszek. *Hadházy Sándor*, pénztárnok.

Péterfi Dénes emlékalapra a kolozsvári unitárius egyházközségnél koszoru megváltás cimen ujabban adományoztak: Deák Miklós lelkész 100, dr. Sükösd Zsigmond ügyvéd 200, Péter Sándor lelkész 30, Ürmösi Károly esperes 100. Az alapitvány jelenlegi összege 7.226 leu. Az alapitvány gyarapitására további szives adományokat elfogad Hadházy Sándor pénztárnok.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába május 28-tól junius 18-ig tagsági és előfizetői dijat fizettek: Máthé Mózes, özv. Bedő Józsefné, Pál Ferencné, Bence Dénes, Kiss György, Dr. Máthé István, Agyagási Sándorné, Vass Albertné, Szabados Sándorné Okland; Dobai István, Kelemen Jenő, Simén András Székelyudvarhely; Izsák Ábel Rava; Kerestély Márton, Tóth Vilmos Szentábrahám, özv. Nagy Miklósné Székelytompa; Vernes József huszár Torockó, Egyed Albert Okland, Barabás Matild Enyed; Szén Mihályné, Szalma Mária, Kallós T. Józsefné, Ferkő Józsefné, Szén Gy. Jánosné, Tamás Anna, Kallós Jánosné, Mavei Jánosné Felső-Datk; Török Sándor, Dobra Dénesné, Kovács Károlyné Brassó; Kovács Gábor Csikszépviz, Pataki Béla Arad 1926-ra. Özv. Pálffy Jánosné Csegez 1924-re; Mátéfi József Székelyudvarhely 1925-re. Unitárius Egyházközség Okland, Kiskedei D. F. Egylet, Nagykedei D. F. Egylet, Márton György Kiskede, Lőrinczy János, Rozsos

Jánosné Székelyudvarhely; Ráduly Mártonné Selye, Marosi Albert Szentábrahám, Kecskés Mózes Rava, Kiss János Fogaras, Incze Mihály Szeben, Ravai D. F. Ifjusági Egylet, Bányai Béla Marosvásárhely 1925—1926-ra; Dr. Zsakó István Dicsőszentmárton 1926—1927-re; Gál Lajos Alsógáld, Unitárius Egyházközség Kiskede, Unitárius Egyházközség Marosvásárhely, László Andrásné Szentábrahám, Nőegylet, Unitárius Egyházközség Homorodujfalu, Nagy Gyula Vajdaszentiván, Unitárius Egyházközség, Faluvégi P. Mihály Csókfalva, Imre Zsigmondné Kibéd, Szabó József Parajd, Nyiredi Áron, Szentpáli Gyula, Molnos Lajos Fogaras 1924-1926-ra. Korondi D. F. Egylet 1923—1924-re; Unitárius Egyházközség Rava, Siketes Sándor Homorodujfalu, Szoboszlai Emma, ifj. Raffaj József, Raffaj Mihály, Faluvégi D. József Csókfalva 1923—1926-ra. Alapitói dijban fizettek: Csegezi Dávid Ferenc Egylet 175 leut, Oklándi Dávid Ferenc nőegylet 500 leut, Bede Emilné néhai férje emlékére 500 leut, Kovács Margit Kolozsvár 100 leut, Fodor Ferenc Egeres 500 leut. Kolozsvár, 1926 junius 18-án.

Gálfi Lőrinc pénztárnok.

Halálozások: *Bölöni id. Tana Sámuel* ny. körjegyző, egyházi tanácsos életének 92-ik évében május 22-én elhunyt. Áldozatkészségének — a többek között — azzal is hű kifejezést adott, mikor Teol. akadémiánknál szegény hallgatóink ruházati és könyvsegités céljaira 14.000 (tizennégyezer) leus alapitványt tett. Emléke legyen áldott, pihenése csendes s áldozatkészsége legyen mások számára világitószövétnek!

Özv. lókodi és homoródalmási *Sándor Lajosné* szül. altorjai Kiss Emma 83 éves korában május 20-án Budapesten jobblétre szenderült. Hült tetemeit ideiglenesen a Kerepesi-temetőben helyezték el.

Legyen a megszomorodott sziveknek vigasztalódásuk s a megboldogultnak csendes és békés pihenése!

Köpeci és kőröspataki *Sebestyén Józsefné* szül. székelykocsárdi Hadházy Ida volt m. kir. áll. el. iskolai igazgatónő élete 62-ik, házassága 37-ik évében junius 13-án meghalt. Megboldogultban egyházi pénztárosunk, Hadházy Sándor nőtestvérét siratja. Pihenjen csendesen!

Felhivás a kereszturi Véndiákokhoz! A kereszturi Véndiákok gyülése 1926 május 30-iki találkozó alkalmával — amint az a *Véndiákok Albumában* (Ára 50 leu) is nemsokára olvasható lesz, — azt a nagyszerü határozatot hozta, hogy a kereszturi unitárius főgimnázium javára egy millió leus alapitvány létesitését tűzi ki céljául oly módon, hogy 1000 olyan tagot igyekszik toborzani, aki 1000—1000 leuval járul az alap megteremtéséhez.

De természetesen a *legkisebb összeget, vagy adományt is,* mellyel a véndiákok és tanügybarátok, eklézsiák és egyesületek az egy milliós alap gyarapitásához hozzá óhajtanak járulni, ép oly

meleg köszönettel és mélységes hálával könyveli el az alap létesítésére kiküldött bizottság, mint az *ezer* leukat.

Mély tisztelettel kérjük tehát első sorban azokat a véndiákokat, akik a találkozóra nem jöhettek el, azután a tanügybarátokat, eklézsiákat és egyesületeket, hogy anyagi tehetségük és szivök sugalmai szerint járuljanak hozzá a szép alapitvány mielőbbi összehozásához és minden lehető alkalommal gondoljanak szeretettel a kereszturi Véndiákok alapjának gyarapitására.

Minden pénz dr. *Szolga Ferenc* kereszturi gimn. tanár cimére küldendő, aki a Véndiák-bizottság pénztárnoka.

A kereszturi Véndiák-bizottság nevében maradunk

Székelykereszturon, 1926 junius havában

Véndiák üdvözlettel

Dr. Elekes Dénes biz. elnök, véndiák. — *Péter Lajos* biz. jegyző, véndiák.

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

Irodalom.

Az angol unitáriusok egyik heti lapja, a Christian Life (Keresztény Élet) 1926 május 29-i számával ünnepelte meg fennállásának 50-ik esztendejét. Sok érdekes cikk, visszaemlékezés, kép és elmélkedés található e számban; igen számos üdvözlet, melyek között dr. Boros György főjegyző úr üdvözlete is olvasható. Testvéri érzéssel szerencsét kivánunk a szabadelvü lap új 50 esztendejéhez!

A vallás és erkölcs unitárius nézőpontból cimen a Ker. Magvetőből egy 35 oldalas különlenyomatu füzetem jelent meg 200 példányban s akiknek szüksége van erre, 20 leu árban megkaphatják.

Fekete Miklós és Filep Andor: „Ifju lelkek“ cimen a kolozsvári Corvin-nyomdánál 46 oldalos füzetben adták ki ügyes novelláikat, dolgozataikat. A cimképet Péterfi L. rajzolta s igy három ifjunk nemestörekvésü munkájáról adunk hirt e sorokkal. (1926.)

Árkosi Barabás Miklós Lángok és tüzek, Versek cimü 79 oldalos kötete jelent meg a nagyenyedi „Corvin“-nyomda (Ács testv.) előállitásában s igy e kis műben az enyedi unitárius lelkész verseivel állunk szemben. 50 leuért megrendelhető a könyv a nyomdában. (1926.)

Dr. Boros György: Szivemet hozzád emelem, női imakönyv, **Csifó S.:** Szentábrahámi imádságos könyve, **Vári Albert:** Imádságos könyv, kaphatók szerkesztőségünkben.

Küldjétek gyermekeiteket minél többen a középiskolába s ne vessétek meg a kereskedelmi és ipari pályákat!

Pályatétel. Dr. Kaáli Nagy Árpád felügyelőg. úrnak *„Az unitárius lelkész hivatásos teendői a szószéki szolgálaton kivül“* cimü, 2000 leus pályatételére két munka érkezett be és pedig: „Sok az aratni való“ jeligével egy 19 irott ivoldalas mű és „Én az egyszerü nép őre vagyok . . .“ (Tompa) jelige alatt egy 52 ivoldalos gépirásos tanulmány.

Birálták: Dr. Kiss Elek és dr. Varga Béla, kiknek birálata alapján a Missziói Bizottság a pályadijat egyik munkának sem itélte oda, de a másodikra vonatkozólag ezt határozta:

„Jelen formájában ez a dolgozat sem érdemes a pályadijra, de iróját meg lehet bizni azzal, hogy a birálókkal történő közös megbeszélés után irjon egy alapos és inkább gyakorlati teendőket feltáró, rendszeres dolgozatot.“

Midőn a birálat eredményét közöljük, mihez Dr. K. Nagy Árpád felügyelőg. úr is hozzájárulását adta, felhivjuk a figyelmet arra, hogy ilyen kérdések megoldásánál az elmélkedések mellőzésével életrevaló, gyakorlati és rendszeres tervszerüséggel beállitott hivatásos teendők tárandók fel.

Az illető tanulmány irója keresse nevezett birálókkal a közös megbeszélés lehetőségét, ha hajlandó a kérdéses munka elkészitésére.

Ütő Lajos székelykereszturi lelkész „Megnyilatkozásunk helye“ cimen urvacsorai ágendáit adja ki julius 20. körül 40 leus füzetben. Felhivjuk ez uton is az érdeklődők figyelmét az egyházi irodalmi termékre.

Többen fordultak hozzám felnőttek számára kiadott „Unitárius hit- és erkölcstan“ c. művem nagyobb számban való megküldéséért. Sajnos, nekem egy eladandó példány sem áll rendelkezésemre. A 2-ik kiadás nyomda alatt van s kérem, akiknek szükségük van, jelezzék minél hamarább a szükséges példányok számát, mert a drága nyomdai viszonyok miatt efelől tájékozódva kell lennem.

Dr. Kiss Elek.

○○○